

Sygn. akt I USK 564/21

POSTANOWIENIE

Dnia 8 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania P. L.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Krakowie
o ustalenie istnienia obowiązku ubezpieczenia,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 8 listopada 2022 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie
z dnia 17 czerwca 2021 r., sygn. akt III AUa 1680/17,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 17 czerwca 2021 r., sygn. akt III AUa 1680/17 Sąd Apelacyjny w Krakowie oddalił apelację odwołującego się P.L. i odrzucił apelację zainteresowanej M. s.r.o. P. od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie z 2 sierpnia 2017 r., sygn. akt VII U 3526/16, którym Sąd pierwszej instancji oddalił odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Krakowie z 17 czerwca 2016 r.

Decyzją z 27 czerwca 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Krakowie stwierdził, że w stosunku do P. L. od 1 lipca 2015 r. ma zastosowanie polskie ustawodawstwo w zakresie ubezpieczeń społecznych.

Wyrokiem z 2 sierpnia 2017 r., sygn. akt VII U 3526/16 Sąd Okręgowy w Krakowie oddalił odwołanie P. L. od powyższej decyzji oraz zasądził od P. L. na rzecz organu rentowego kwotę 360 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Apelację od tego wyroku wniósł odwołujący się, zarzucając mu naruszenie art. 13 ust. 3 rozporządzenia nr 883/2004 w sprawie w sprawie koordynacji

systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L. 2004.166); art. 16 ust. 2 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego; art. 14 ust. 5 lit. b Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 w związku z art. 13 ust. 3 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego; art. 22 k.p. oraz art. 58 k.c. w związku z art. 300 k.p.; art. 3 ust. 2 rozporządzenia nr 987/2009; art. 11 ust. 3 lit. a Rozporządzenia nr 883/2004 oraz art. 233 § 1 k.p.c.

Sąd Apelacyjny oddalił apelację jako nieuzasadnioną.

Sąd drugiej instancji wskazał, że organ rentowy - w wyniku rozpoznania wniosku odwołującego się o ustalenie właściwego ustawodawstwa - jako tymczasowe określił polskie ustawodawstwo, o czym poinformował słowacką instytucję zabezpieczenia społecznego, która w terminie 2 miesięcy nie wyraziła zastrzeżeń wobec stanowiska prezentowanego przez organ rentowy. Apelujący formułuje zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., który motywuje niewyjaśnieniem kwestii, czy stosunek pracy na terenie Słowacji istniał oraz czy miał charakter marginalny. Sąd odwoławczy podkreślił jednak, że problematyka skuteczności nawiązania stosunku pracy na terytorium innego państwa członkowskiego, rzutująca na podleganie w tym państwie ubezpieczeniu społecznemu, wykracza poza kognicję organu rentowego oraz organów wymiaru sprawiedliwości funkcjonujących na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, co zostało odwołującemu się wyjaśnione w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Do dokonywania wiążących ustaleń w tym przedmiocie uprawnione są wyłącznie instytucje właściwe ze względu na miejsce wykonywania pracy zarobkowej, co wynika z pkt 11 preambuły rozporządzenia podstawowego, która stanowi, że „uwzględnianie okoliczności lub wydarzeń mających miejsce w Państwie Członkowskim nie może w żaden sposób sprawiać, że właściwym dla nich stanie się inne Państwo Członkowskie, ani że będzie się do nich stosować jego ustawodawstwo”. W toku niniejszego postępowania polski organ rentowy, jak też Sąd pierwszej instancji nie dysponowali kompetencją do zastępowania słowackiej instytucji zabezpieczenia społecznego w weryfikacji tytułu podlegania ubezpieczeniu na terenie Słowacji i badania

okoliczności łączących się z faktyczną realizacją stosunku pracy nawiązanego ze słowackim pracodawcą, czy też marginalnym charakterem tego zatrudnienia. W konsekwencji stwierdzić trzeba, że argumentacja przytoczona przez apelującego na poparcie zarzutu naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów nie dotyczy okoliczności istotnych z perspektywy rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, a tym samym w żaden sposób nie uzasadnia modyfikacji podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia. W związku z tym, Sąd Apelacyjny podzielił stan faktyczny przedstawiony przez Sąd Okręgowy w pisemnych motywach wyroku, uznając go za własny.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji przywołał właściwe regulacje prawa wspólnotowego, adekwatne do rozpatrywanego zagadnienia, dokonał prawidłowej interpretacji tych unormowań oraz należycie zastosował je do realiów niniejszej sprawy. Nie było uzasadnione prezentowane przez odwołującego się stanowisko, iż instytucja właściwa według miejsca zamieszkania osoby wykonującej pracę w dwóch lub więcej Państwach Członkowskich jako tymczasowe ustawodawstwo zawsze musi wskazać ustawodawstwo deklarowanego przez wnioskodawcę miejsca świadczenia pracy, zwłaszcza w sytuacji, gdy instytucja ta ma wątpliwości co do określenia ustawodawstwa z uwzględnieniem art. 13 rozporządzenia podstawowego. Sąd Apelacyjny podzielił wyrażony w judykaturze pogląd, że w trybie art. 16 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego następuje tylko wstępne określenie ustawodawstwa, które ma charakter tymczasowy, a zatem nie przesądzające o tym, że wskazane w tym trybie ustawodawstwo jest właściwym dla ubezpieczonego. Ustalenie ustawodawstwa zgodnie z przepisem art. 16 ust. 2 nie zawsze musi oznaczać, że ustawodawstwo to zostanie określone w oparciu o regulację art. 13 rozporządzenia podstawowego. Natomiast zawsze takie tymczasowe wyznaczenie ustawodawstwa uruchamia procedurę zmierzającą do ostatecznego określenia ustawodawstwa w danym przypadku (por. np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 10 czerwca 2014 r., III AUa 2015/13). Instytucja krajowa - ustalając tymczasowo ustawodawstwo - może bowiem wskazać na ustawodawstwo polskie, a więc inne niż wynika z normy kolizyjnej zawartej w art. 13 ust. 3 rozporządzenia podstawowego, zwłaszcza mając wątpliwości, czy istotnie mamy do czynienia ze zbiegiem tytułów ubezpieczenia, w szczególności

czy wnioskodawca świadczy pracę w innym państwie unijnym. Trafnie Sąd pierwszej instancji podniósł, że tego rodzaju wątpliwości instytucja krajowa nie może rozstrzygnąć samodzielnie, lecz musi zastosować procedurę wynikającą z art. 16 ust. 2 i 3 rozporządzenia wykonawczego. Polski organ rentowy wszczął stosowną procedurę, mającą na celu określenie dla odwołującego się właściwego ustawodawstwa. Wydanie kontrolowanej decyzji zostało poprzedzone postępowaniem zmierzającym do wyjaśnienia powyższej kwestii, a to w związku z przedłożeniem przez ubezpieczonego umowy o pracę podpisanej na terenie Słowacji z pracodawcą mającym siedzibę na terenie tego kraju. Obieg korespondencji pomiędzy polskim organem rentowym, a słowacką instytucją nie doprowadził do zmiany stanowiska organu rentowego, stwierdzającego podleganie przez wnioskodawcę w spornym okresie ustawodawstwu polskiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych. Słowacka instytucja ubezpieczeniowa nie wyraziła bowiem w terminie dwóch miesięcy jakichkolwiek zastrzeżeń w stosunku do określenia polskiego ustawodawstwa jako właściwego i nie przedstawiła swojej odmiennej opinii w tej kwestii.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, w rozpoznawanej sprawie zachowane zostały wymogi proceduralne związane z ustalaniem właściwego ustawodawstwa, określone w art. 16 powołanego wyżej rozporządzenia wykonawczego. Słowacka instytucja ubezpieczeniowa otrzymała od polskiego organu rentowego informację o tymczasowym ustaleniu wobec wnioskodawcy polskiego ustawodawstwa w zakresie ubezpieczenia społecznego, po czym nie zakwestionowała w terminie 2 miesięcy stanowiska polskiego organu rentowego. Sąd drugiej instancji zauważył, że przepis art. 16 ww. rozporządzenia wykonawczego zobowiązuje organ rentowy jedynie do przekazania instytucji innego państwa członkowskiego informacji o tymczasowym określeniu ustawodawstwa, które staje się ostateczne w terminie dwóch miesięcy od momentu poinformowania o tym właściwych instytucji innego państwa członkowskiego. Z rozważanego punktu widzenia wystarczający jest zatem nawet brak reakcji zagranicznej instytucji ubezpieczeniowej i jej milcząca akceptacja dla określenia właściwego ustawodawstwa znajdującego zastosowanie w stosunku do danego ubezpieczonego. Nie jest wymagane wyraźne odniesienie się przez instytucję ubezpieczeniową innego państwa członkowskiego do

otrzymanej od polskiego organu rentowego informacji dotyczącej ustalenia ustawodawstwa.

Reasumując Sąd drugiej instancji uznał, że organ rentowy - wydając zaskarżoną decyzję w przedmiocie zastosowania wobec wnioskodawcy polskiego ustawodawstwa w zakresie ubezpieczeń społecznych - nie naruszył unormowań służących określeniu ustawodawstwa właściwego w przypadku zbiegu tytułów tego ubezpieczenia na terenie państw członkowskich Wspólnoty Europejskiej. Przed dniem wydania tej decyzji upłynął okres 2 miesięcy, przeznaczony do wyrażenia przez słowacką instytucję ubezpieczeniową sprzeciwu wobec określenia polskiego ustawodawstwa jako właściwego dla odwołującego się.

W niniejszej sprawie doszło zatem do wyczerpania procedury przewidzianej w art. 16 rozporządzenia wykonawczego. Bezzasadnie apelujący zarzuca Sądowi Okręgowemu i organowi rentowemu pominięcie okoliczności związanych z wykonywaniem przez niego pracy na terenie Słowacji. Polski organ rentowy oraz sąd rozpoznający sprawę nie mogą oceniać ważności umów zawartych z zagranicznymi podmiotami, w oparciu o które następuje świadczenie pracy poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, co zostało wyjaśnione we wcześniejszych rozważaniach. Brak kompetencji do badania tych umów nie wyklucza uprawnienia do określenia ustawodawstwa właściwego, przy zastosowaniu przedstawionego powyżej trybu postępowania, wyznaczonego przez przepisy wspólnotowe.

W tym stanie rzeczy Sąd drugiej instancji podzielił konstatację Sądu Okręgowego, iż w odniesieniu do wnioskodawcy w analizowanym w rozpoznawanej sprawie okresie (od 1 lipca 2015 r.) zastosowanie znajduje polskie ustawodawstwo w zakresie ubezpieczeń społecznych. Przytoczona w apelacji argumentacja nie pozwalała na wysunięcie pod adresem Sądu pierwszej instancji zarzutu naruszenia przepisów prawa procesowego, ani też obrazy prawa materialnego. Zaskarżony wyrok jest prawidłowy, natomiast podniesione przez odwołującego się zarzuty nie zasługują na uwzględnienie.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżył skargą kasacyjną odwołujący się w części, co do pkt I.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparto na podstawach przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 3

(nieważność postępowania) oraz pkt 4 (oczywista zasadność skargi kasacyjnej) k.p.c.

Strona skarżąca wskazała, że powyższe uzasadnia fakt nieprawidłowej oceny Sądu drugiej instancji, iż organ rentowy prawidłowo ustalił, że właściwym dla ubezpieczonego ustawodawstwem w zakresie ubezpieczeń społecznych jest ustawodawstwo polskie, podczas gdy zebrany w sprawie materiał dowodowy potwierdził, że organ rentowy nie wyjaśnił dostatecznie wszelkich okoliczności sprawy. Brak bowiem jakichkolwiek dowodów świadczących o tym, że organ rentowy przeprowadził postępowanie wyjaśniające z instytucją słowacką, w zakresie ustalenia marginalnego charakteru wykonywanej tam pracy.

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadnia także fakt naruszenia przez Sąd drugiej instancji przepisów procesowych, poprzez pominięcie w postępowaniu sądowym słowackiego pracodawcy jako zainteresowanego w sprawie, a tym samym niedostrzeżenie, że doszło do nieważności postępowania i nie uwzględnienia tego zarzutu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołującego się nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie (1) występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecnictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie doszło do nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.) oraz skarga kasacyjna jest oczywiście

uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że skarżący wykazał istnienie przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 3 i 4 k.p.c.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że w niniejszej sprawie nie doszło do nieważności postępowania. Jak słusznie zauważył Sąd drugiej instancji, w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśnione zostało, że w sprawie o ustalenie właściwego ustawodawstwa, wynikającej z aspektu marginalnego charakteru pracy za granicą, Sąd nie jest zobligowany do zawiadamiania na podstawie art. 477¹¹ § 2 k.p.c. jako zainteresowanego zagranicznego pracodawcy. Wynik toczącej się sprawy, nie dotyczy bowiem bezpośrednio praw i obowiązków zagranicznego pracodawcy. Ocena, czy praca wykonywana w jednym z państw unijnych miała charakter marginalny należy kompetencji dwu (lub więcej) właściwych instytucji ubezpieczeniowych, które powinny dojść do konsensu w takiej sprawie, także osiągniętego w drodze koncyliacji. Dopiero prawomocna decyzja instytucji ubezpieczeniowej określa państwo wypłaty świadczeń z zabezpieczenia społecznego oraz może (ale nie musi) wpływać na kwestię opłacanych składek na ubezpieczenie społeczne (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 25 listopada 2016 r., I UK 370/15, LEX nr 2166375). Nie można zatem przyjąć, że postępowanie w niniejszej sprawie dotknięte było nieważnością.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) spełniona jest wówczas, gdy zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004 nr 3, poz. 49). Musi być zatem oczywiste, że ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia prawa, zauważalna *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, która przesądza o wadliwości zaskarżonego orzeczenia w stopniu nakazującym uwzględnienie skargi (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z 24 lutego 2012 r., II CSK 225/11, niepubl.; z 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, niepubl.). Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje przy tym skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego,

uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274).

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawiono argumentacji, która mogłaby przemawiać za przyjęciem, że skarga kasacyjna jest w niniejszej sprawie oczywiście uzasadniona. Należy zauważyć, że strona skarżąca, pod pozorem oczywistej zasadności skargi kasacyjnej i rażących naruszeń przepisów prawa, w rzeczywistości stara się podważyć ocenę materiału dowodowego dokonaną przez Sąd Apelacyjny i przeforsować ocenę korzystną dla siebie. Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stanowi w rzeczywistości polemikę z oceną dowodów dokonaną przez Sąd drugiej instancji, nie wykazuje ono jednak, że Sąd drugiej instancji dopuścił się rażącego naruszenia przepisów prawa.

Ponadto, skarżący nie wskazał nawet, których przepisów dotyczą sformułowane przez niego zarzuty mające świadczyć o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Wobec powyższego, nie można uznać, aby skarżący wykazał oczywistą zasadność skargi kasacyjnej w niniejszej sprawie.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.

[as]